

POSTANOWIENIE

Dnia 13 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz

na posiedzeniu w dniu 13 marca 2025 r.

w kwestii wniosku adwokata E.K. – obrońcy z urzędu skazanego W.K., o wznowienie z urzędu postępowania karnego zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 września 2023 r., sygn. akt II AKa 46/23, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt II K 38/21

postanowił:

1) wniosek adwokata E.K. – obrońcy z urzędu skazanego W.K. z dnia 3 marca 2025 r., który wpłynął do Sądu Najwyższego w dniu 10 marca 2025 r., o wznowienie z urzędu postępowania karnego zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 września 2023 r., sygn. akt II AKa 46/23, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt II K 38/21, potraktować jako sygnalizację o potrzebie wznowienia z urzędu postępowania karnego zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 września 2023 r., sygn. akt II AKa 46/23, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt II K 38/21;

2) nie stwierdza podstaw do wszczęcia przez Sąd Najwyższy postępowania o wznowienie z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.) postępowania karnego zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 września 2023 r., sygn. akt II AKa 46/23, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt II K 38/21;

3) zasada od Skarbu Państwa na rzecz adwokat E.K. – Kancelaria Adwokacka w W., obrońcy z urzędu skazanego W.K., kwotę 885 zł. i 60 gr. (osiemset osiemdziesiąt pięć złotych i sześćdziesiąt groszy), w tym 23% VAT, tytułem wynagrodzenia za sporządzenie i złożenie wniosku o wznowienie postępowania;

4) zwalnia skazanego W.K. od kosztów sądowych postępowania wznowieniowego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt II K 38/21, wymierzono W.K. za popełnienie przestępstwa z art. 148 § 1 k.k. karę 12 lat pozbawienia wolności. Wyrok ten, po rozpoznaniu apelacji, został zmieniony w zakresie wymiaru kary przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 14 września 2023 r., sygn. akt II AKa 46/23. Adwokat E.K. – obrońca z urzędu skazanego W.K., wnioskiem z dnia 3 marca 2025 r., który wpłynął do Sądu Najwyższego w dniu 10 marca 2025 r., wniosła o wznowienie z urzędu postępowania karnego zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 września 2023 r., sygn. akt II AKa 46/23, zmieniającym wyrok Sadu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt II K 38/21, gdyż w składzie orzekającym Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie byli: SSA X. Y., SSA X.1 Y.1, SSA X.2 Y.2 i SS0 X.3 Y.3 (del. do SA), którzy zostali powołani na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

W uchwale składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 6, poz. 48, wyrażono pogląd, że w postępowaniu o wznowienie postępowania, ujętym w art. 542 § 3 k.p.k., istnieje zawsze możliwość

wykorzystania inicjatywy stron w celu usunięcia rzeczywistych uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. Pełne zastosowanie znajduje tu instytucja przewidziana w art. 9 § 2 k.p.k., umożliwiająca stronie wystąpienie z wnioskiem (sygnalizacją) o dokonanie czynności z urzędu. Ta inicjatywa, w razie potwierdzenia zaistnienia wskazanego uchybienia, może prowadzić do wszczęcia z urzędu postępowania wznowieniowego, zaś w braku zaistnienia uchybienia skutkującego obowiązkiem wszczęcia z urzędu postępowania wznowieniowego, nie wymaga wydania orzeczenia stwierdzającego, że wskazywana usterka nie występuje. Mając na uwadze treść powołanej wyżej składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego należało rozstrzygnąć jak w pkt 1.

Wbrew pogładowi z sygnalizacji adwokata E.K. – obrońcy z urzędu skazanego W.K., w realiach sprawy zakończonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 września 2023 r., sygn. akt II AKa 46/23, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 21 listopada 2022 r., sygn. akt II K 38/21, brak jest podstaw do wznowienie postępowania z urzędu.

W uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020, OSNK 2020, z. 2, poz.7, w odniesieniu do sędziów sądów powszechnych przyjęto, że cyt. „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (...) zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności". W jej uzasadnieniu wskazano również m.in., że następcza kontrola spełnienia standardu bezstronności i niezawisłości sądu dokonywana jest w konkretnym postępowaniu i ma charakter kontroli sądu, nie zaś poszczególnego sędziego, jej przeprowadzenie nie rzutuje na możliwość udziału danego sędziego w składzie sądu przeprowadzającym inne

postępowanie oraz nie może wiązać innego składu sądu. W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2022 r., sygn. akt I KZP 13/21, LEX nr 3322328, stwierdzono, cyt. „nie jest wykluczone, że mimo powstania zasadniczych wątpliwości co do tego, czy dochowany zostaje standard niezawisłości i bezstronności danego sędziego uczestniczącego w składzie sądu ze względu na objęcie przez niego urzędu w postępowaniu konkursowym przeprowadzonym w sposób ustalony ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, w konkretnych okolicznościach wątpliwości te nie zostaną potwierdzone, co będzie równoznaczne z koniecznością przyjęcia, że skład sądu z jego udziałem spełnia minimalne wymagania dla zachowania niezawisłości i bezstronności.” W realiach niniejszej sprawy, ani skazany W.K., ani jego obrońca, w toku postępowania odwoławczego nie kwestionowali prawidłowości składu orzekającego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, nie sygnalizowali wątpliwości co do bezstronności i niezawisłości wyznaczonych do składu: SSA X. Y., SSA X.1 Y.1, SSA X.2 Y.2 i SS0 X.3 Y.3 (del. do SA), ani nie podejmowali inicjatywy mającej na celu wyłączenie ich od udziału w tym postępowaniu. Taka postawa strony postępowania, stanowi istotną okoliczność, wskazującą na to, że nawet w przypadku akceptacji poglądu o wadliwości w procedurze nominacyjnej w.w. Sędziów ich udział w składzie orzekającym nie narusza standardów prawa do sądu w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – dalej powoływana jako EKPCz.

Należy nadto podkreślić, że w dniu 24 lutego 2020 r. Prezes Rady Ministrów skierował do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o zbadanie zgodności uchwały połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. z:

- art.83 ust. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym,
- art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.,
- art. 379 pkt 4 k.p.c.,
- art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,
- art. 6 ust. 1 EKPCz,

- art. 2 i art. 4 ust.3 Traktatu o Unii Europejskiej,
- art. 179, art. 144 ust.3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP

Trybunał Konstytucyjny, po rozpoznaniu tego wniosku, wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, orzekł, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, jest niezgodna z: a)art. 179, art.144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust.1, art. 45 ust.1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP, b)art. 2 i art.4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, c)art. 6 ust. 1 EKPCz. (zam. Dz. U. 2020 r. z dnia 21 kwietnia, poz. 376). W postanowieniu z dnia 16 września 2021 r., sygn. akt I KZ 29/21, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż nie może uznać, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, jest wyrokiem, którego treść objęta jest skutkiem wyznaczonym normą art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, a zatem przyjął, że Trybunał Konstytucyjny nie rozstrzygnął kwestii objętej wnioskiem Prezesa Rady Ministrów. Podniósł też, że będąc związany wyrokami Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 3 grudnia 2015 r., sygn. akt K 34/15, zam. Dz. U. z 2015 r., poz. 2129, i z dnia 9 grudnia 2015 r., sygn. akt K 35/15, zam. Dz. U. 2015 r., poz. 2147, oraz postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 stycznia 2016 r., sygn. akt U 8/15, musi stwierdzić, że wybór M.M., L.M. i H.C. na sędziów Trybunału Konstytucyjnego był przeprowadzony z naruszeniem Konstytucji RP, a zatem każdorazowo skład orzekający Trybunału Konstytucyjnego z ich udziałem oraz z udziałem osób powołanych na miejsce zmarłych L.M. i H.C. (dotyczy to J.W. i J.P.), obarczony jest bardzo istotną wadą w postaci naruszenia art. 184 ust. 1 Konstytucji RP. Z kolei Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 listopada 2024 r., sygn. akt IV KO 86/21, nie uznał , że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, jest *sententia non existens*. Wskazał, iż w wydaniu tego wyroku, brało udział czternastu sędziów Trybunału Konstytucyjnego, co do dwóch kwestionuje się ich status. Jak wynika ze złożonych przez nich zdań odrębnych jeden głosował za stwierdzeniem niezgodności z Konstytucją RP uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (por. zdanie odrębne sędziego M.M.), drugi zaś optował za

niedopuszczalnością wydania orzeczenia (por. zdanie odrębne sędziego J.W.). Można zatem powiedzieć, iż w realiach sprawy U 2/20, głosy te wzajemnie się „zniosły”, nie wpływając na wynik rozstrzygnięcia. Z pozostałych dwunastu sędziów Trybunału Konstytucyjnego, których wybór nie jest kwestionowany, zdania odrębne do wyroku złożyli sędziowie L.K. i P.P. Wywiódł zatem, iż w tych okolicznościach nie sposób uznać, by udział w wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, dwóch sędziów Trybunału Konstytucyjnego, których status jest kwestionowany, był tego rodzaju wadą prawną, która pozwala na sięgnięcie do tej osobliwej konstrukcji jaką jest *sententia non existens*. Nie można też podzielić tezy, iż w sprawie U 2/20 Trybunał Konstytucyjny orzekł poza swoimi kompetencjami ustawowymi. W przeszłości podnoszono takie zarzuty np. pod adresem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 października 2010 r., sygn. akt K 10/08, OTK ZU 2010, nr 8A, poz. 81 (por. zwłaszcza zdania odrębne do tego wyroku sędziów TK: A.J., M.M. i M.W.). W uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20, przekonywująco wykazano, iż poddana kontroli uchwała abstrakcyjna składu połączonych trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., jest aktem prawa wewnętrznego podlegającym kognicji Trybunału Konstytucyjnego pod warunkiem określonym w art. 188 pkt 3 Konstytucji RP (por. podpunkty 1.1 i 1.2 pkt III tego uzasadnienia). Zgodnie zatem z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U2/20, który w myśl art. 190 ust. 1 Konstytucji RP ma moc powszechnie obowiązującą, uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I – 4110 – 1/20, nie wiąże formalnie sędziów Sądu Najwyższego, natomiast zawarte w niej myśli mogą być wykorzystywane w praktyce orzeczniczej w granicach normalnych sposobów wykładni prawa.

W związku z poglądem prawnym Sądu Najwyższego wyrażonym postanowieniu z dnia 16 września 2021 r., sygn. akt I KZ 29/21, należy też stwierdzić, iż z Konstytucji RP jasno wynika, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (por. art. 190 ust. 1 Konstytucji RP), przymiot taki nie został nadany w Konstytucji RP orzeczeniom żadnego innego sądu lub trybunału. W doktrynie wskazuje się, że

zasada legalizmu nakazuje przypisać każdemu działaniu Trybunału Konstytucyjnego, jako organowi państwa, domniemanie działania zgodnego z prawem. Oznacza to więc, że gdyby chciano twierdzić, iż w konkretnej sprawie doszło do nadużycia kompetencji przez Trybunał Konstytucyjny, konieczność przeprowadzenia w odpowiedniej procedurze dowodu przeciwnego. (por. M. Z., M. W., Kompetencje sądu konstytucyjnego a granice swobody orzekania przez sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Przegląd Sejmowy 2009, nr 4, s. 25). W obowiązującym stanie prawnym o tym, co jest orzeczeniem, przesądza sam Trybunał Konstytucyjny (sędziowie Trybunału Konstytucyjnego tworzący skład orzekający i podpisujący orzeczenie), a zewnętrzny wyraz temu daje Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządzając publikację orzeczenia we właściwym organie urzędowym (por. A. Mączyński, J. Podkowik, objaśnienia do art. 190 (w:) M. Safjan (red.), L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom II, Komentarz do art. 87-243, Warszawa 2016, pkt. C 1). Przymiot ostateczności orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego pozwala wiążąco i oficjalnie kształtować stosunki prawne oraz definitywnie rozstrzygać spór o konstytucyjność prawa, stabilizuje system prawa i gwarantuje jego przewidywalność. Wskazuje się, że moc powszechnie wiążąca orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego powoduje, iż wszystkie inne organy władzy publicznej, w tym organy władzy sądowniczej, mają obowiązek przestrzegania i stosowania tych orzeczeń (por. Z. Czeszejko – Sochacki, Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego: pojęcie, klasyfikacja i skutki prawne, Państwo i Prawo 2000, nr 12, s. 28, M. Jackowski, Wykonywanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego przez sądy, w: K. Działocha, S. Jarosz - Żukowska (red.), Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w praktyce konstytucyjnej organów państwa, Warszawa 2013, s. 283). W doktrynie wskazano, że bezwarunkowa ostateczność orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczy także tych orzeczeń, które – zdaniem formułującego ten pogląd – zapadły w nieprawidłowym składzie (tj. z osobami nieuprawnionymi, wybranymi na stanowiska, w stosunku do których wskazuje się, iż były już obsadzone), bowiem pomimo że wada ta jest poważna nie znosi ona konstytucyjnych przymiotów orzeczenia, o których mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP (zob. P. Radziejewicz, O skutkach prawnych orzeczeń polskiego Trybunału Konstytucyjnego wydanych w składzie niewłaściwie obsadzonym, 2017,

<https://www.academia.edu/35720621>). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jednolicie przyjmuje się, że zasada ostateczności orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, wypowiedziana przez ustrojodawcę konstytucyjnego w sposób jasny i kategoriyczny, a przy tym - bezwyjątkowy, rodzi ten skutek prawny, iż na podstawie tej jednoznacznie ujętej wypowiedzi ustrojodawcy konstytucyjnego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego traktowane być winny jako niewzruszalne, zarówno w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, jak i w każdym innym postępowaniu, gdyż ustawa, czy uchwała, jako akt o niższej niż Konstytucja RP mocy prawnej - nie może bez wyraźnego upoważnienia konstytucyjnego, a takie nie zostało w Konstytucji RP wyrażone - wyłączyć całkowicie, wyłączyć w pewnym zakresie, czy też samoistnie ograniczyć konstytucyjną zasadę ostateczności orzeczeń (wyroków) Trybunału Konstytucyjnego, bądź niektóre jej konsekwencje prawne wynikające ze sformułowania art. 190 ust. 1 Konstytucji RP (por. np. postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 17 lipca 2003 r., sygn. akt K 13/02, z dnia 12 listopada 2003 r., sygn. akt SK 10/02, z dnia 13 listopada 2003 r., sygn. akt SK 33/02). Kwestia powszechnego obowiązywania i ostateczności orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie budziła też wątpliwości w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym wyrażony został jednoznaczny pogląd, że w myśl art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Powszechnie obowiązująca moc orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego zobowiązuje wszystkie inne organy władzy publicznej, w tym również organy władzy sądowniczej, w tym i Sąd Najwyższy, do przestrzegania i stosowania tych orzeczeń, a konkretnie ich sentencji (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 2015 r., sygn. akt III KRS 34/12, z dnia 7 kwietnia 2016 r., sygn. akt III KRS 44/12, B. B., Skutki prawne pod względem czasowym orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w stosunku do aktu prawnego uznanego za niekonstytucyjny, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego* 2014, nr 5, s. 9). Nie mogą też stanowić podstawy dla pominięcia orzeczeń wydanych przez Trybunał Konstytucyjny podnoszone w dyskursie publicznym zarzuty dotyczące Trybunału Konstytucyjnego. W zdaniu odrębnym Prezesa SN P.P., SSN J.F., SSN H.K. do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt III PZP 6/22, zauważono, że cyt. „Dostrzegamy – co wydaje się oczywiste

dla każdego - że Trybunał Konstytucyjny znalazł się z stanie organizacyjnego bezładu. Bezmiar upadku jest wypadkową wielu zdarzeń (udział w pracach Trybunału osób powołanych na zajęte miejsca sędziowskie – „dublerzy”; nieprawidłowości w wyborze prezesa, jak również bezpodstawne wykonywanie przez J.P. obowiązków prezesa po upływie hipotetycznej kadencji prezesa; niemożliwość zebrania pełnego składu Trybunału; sporadyczne orzekanie). Mimo tych licznych i gorszących scen, w naszej ocenie, nadal nie można uznać, że Trybunał Konstytucyjny w sposób trwały i całkowity zaprzestał wykonywać swoje ustawowe zadania”.

W realiach niniejszej sprawy można byłoby poprzestać jedynie na pisemnym poinformowaniu skazanego W.K. i jego obrońcy adwokat E.K., o braku podstaw do wszczęcia postępowania wznowieniowego z urzędu, jednakże za celowe uznano decyzję o braku prawnych podstaw do wszczęcia postępowania wznowieniowego z urzędu podjąć w formie niezaskarżalnego postanowienia.

[WB[

[r.g.]

POUCZENIE

Od niniejszego postanowienia nie przysługuje środek odwoławczy.